

פרוטוקול מס' 43
מישיבת וועדת העלייה, הקליטה והתפוצות
יום שלישי, ז' כסלו תש"ע (24 בנובמבר 2009), שעה 09:30

סדר היום:

מצוקתן של משפחות עולים עקב התאבדויות במשפחה
– לציון היום הבינלאומי לשארי ההתאבדויות

נכחו:

חברי הוועדה:

ליה שמטוב - היו"ר
אברהם מיכאלי
אופיר פינס-פז

מוזמנים:

יפה וולמן משרד לקליטת העלייה, עובדת סוציאלית ארצית
יוכי סימן טוב משרד החינוך, שפ"י
ד"ר ימימה גולדברג משרד הבריאות, ראש השירות הפסיכולוגי
חנה בר יוסף משרד הבריאות, חברה בוועדה הבינמשרדית למניעת אובדנות
דפנה מושיב משרד הרווחה, מפקחת ארצית בנושא קליטת העלייה
דניאל גינסברג עמותת ער"ן, מנכ"ל העמותה
שירי דניאלס עמותת ער"ן, מנהלת מקצועית
ניר בן-צבי "בשביל החיים", מנהל פורום התמיכה של העמותה
עופרה חרמש "בשביל החיים", חברת הנהלת העמותה
אווה פנצר "בשביל החיים", מרכזת קבוצות תמיכה בעמותה
ד"ר שירלי אברמי כנסת ישראל, מנהלת מרכז מידע ומחקר

מנהלת הוועדה:

דנה גורדון

רשמה וערכה:

יעל – חבר המתרגמים בע"מ

**מצוקתן של משפחות עולים עקב התאבדויות במשפחה –
לציון היום הבינלאומי לשארי ההתאבדויות**

היו"ר ליה שמטוב:

אני מתכבדת לפתוח את ישיבת ועדת העלייה, הקליטה והתפוצות. הנושא היום מצוקתן של משפחות העולים עקב התאבדויות במשפחה. בחודש יוני, כאן בוועדת העלייה, קליטה ותפוצות קיימנו ישיבה בעניין הגידול בשיעור התאבדויות בקרב העולים. מדי שנה מתאבדים כ- 400 אנשים. לצערי הנתון הזה נשאר יציב למרות העבודה הנהדרת שעושים כל הגורמים הרלוונטיים, כדי למנוע מקרי התאבדות אנחנו מקבלים מדי שנה את אותו מספר.

הוועדה היום מבקשת להתמקד דווקא במשפחות שאיבדו את יקיריהן וההתמודדות שלהן. יש הבדל אם המשפחה מאבדת קרוב משפחה כתוצאה מתאונת דרכים או בצבא לבין קרוב שמתאבד. משפחת מתאבד נמצאת במצוקה גדולה, לא לכולם נוח לספר על המקרה, משפחות רבות עוזבות את מקום מגוריהן, וגם כשהן מגיעות לבית קברות, קברו של מתאבד נמצא ליד הגדר, הן מרגישות אי נוחות. המשפחות לא תמיד יודעות למי לגשת כדי לקבל עזרה, לפעמים הם בני המשפחה לפנות לקבלת עזרה. היום בוועדה נדון במה שאפשר לעשות כדי להקל על המשפחות האלה.

אני מברכת את עמותת "בשביל החיים" שעושה רבות למען משפחות מתאבדים. נשמע היום גם את משרד הקליטה וגם את משרד הרווחה על הזרך אפשר לסייע ולתמוך במשפחות שאיבדו את יקיריהן. אני מבקשת להודות לחבר הכנסת אברהם מיכאלי שיזם את הישיבה היום.

אברהם מיכאלי:

תודה לך גברתי יושבת הראש ואני מודה לך שאת מקיימת את הישיבה המיוחדת היום למרות שלפני כארבעה חודשים הוועדה קיימה ישיבה מאוד ממצא על התחום הרגיש של התאבדויות. אנחנו מקיימים את היום הזה בעקבות ציון היום הבינלאומי שאותו מקיימים בהרבה מאוד מדינות בעולם. גם בשנים קודמות קיימה הכנסת את היום הזה, למיטב הזיכרון זה התקיים בראשותו של חברינו רן כהן, ואנחנו מאחלים לו הצלחה איפה שהוא נמצא, רן כהן היה זה שהביא אותי לשדולה הזאת והוא הקפיד בדקת נאום מדי שבוע לעלות את הנושא. הוא גם היה מכנס ישיבות מיוחדות של השדולה כדי לסייע בנושא הזה. את היום יום הבינלאומי שמתקיים מדי שנה באותו שבוע אנחנו נגשים ברגישות רבה, מצד אחד אומרים שלדון בזה זה לא טוב, לדעתי הדילמה אם כן לדון או לא היא דילמה לא פשוטה, אבל לצערנו לא ניתן להתעלם מהעובדות. כבוד היושבת ראש ציינה בפתיחת הישיבה שמדובר בכ- 400 עד 500 מתאבדים מדי שנה, זה נתון קשה יותר ממספר הרוגי תאונות דרכים בשנה.

יש את בעיית התאבדויות ויש את הנושא של מניעת התאבדויות שהוא נושא חשוב בפני עצמו, פעמים רבות אנחנו אומרים שבבעיות אצלנו במדינה מטפלים אחרי שהן מתפרצות, לא פועלים למניעה ולהקטנת הבעיה. הנושא העיקרי בדיון היום הן המשפחות – השאירים שנשארים אחרי אובדן יקיריהם, משפחות שמתמודדות בבעיות קשות כמו הסטיגמה, התמודדות גלויה עם הבעיה. המספר שצוין כאן, 400 עד 500, אינו משקף ולדעתי המספר הוא הרבה יותר גדול ואנחנו לא יודעים את המספר המדויק גם בגלל הסטיגמה ואי הנעימויות וגם שחלק מהמקרים לא מדווחים. המשפחה היא לעיתים משפחה של צעירים ולעיתים של מבוגרים, והיא זו שצריכה להתמודד עם הבעיה. המחקר המעניין ביותר שקראתי בנושא הזה הוא של דוקטור שירלי אברמי שחוותה על בשרה את הטרגדיה ובחרה לפתוח את העניין בגלוי, אחרת לא הייתי מזכיר את שמה בגלוי, הספר שפרסמה קשור לתואר השני שלה. שירלי אברמי עשית עבודה חשובה מאוד שחושפת את סבלן של המשפחות כתוצאה מהאירוע הטרגי, אירוע שלמשפחה שלא תמיד קשור במשפחה ולמשפחה לא תמיד יש שליטה על המקרה המצער.

אנחנו נמצאים כאן היום לעלות את הנושא לתודעת הציבור, אני מקווה שאני אשקיע בנושא יחד עם הסיוע של כל הגורמים, ושנוכל לטפל בסוגיה זו במשך כל השנה. אני רואה שיפור בתחום ואני הזכרתי את "בשביל החיים" שהם עמותה מתנדבת שיחד איתה יש משרדי ממשלה שמתחילים להצטרף לטובת העניין ויש עוד עמותות נוספות. העבודה שעושים עדיין לא מספיקה ואני כן מצפה שאנחנו כמדינה, כממשלה ניקח את האחריות על עצמנו ושנוכל לעשות ולהקל על המשפחות שסבלו די והותר עם אובדן יקיריהן. אסור לנו, חלילה שמצבם יתדרדר יותר ממה שעבר עליהם. אני לא ארחיב על כך כי אנשי המקצוע והאנשים שמטפלים בתחום יעלו כמה פתרונות לטיפול בשארים. אני מבין שקרן AFSP בארצות הברית בראשותו של סנטור מנוודה, היא היוזמת והיא מעלה פתרונות, חלק מהפתרונות האלה מיושמים כבר בארץ, ומטפלים על פיהם באופן רציני ומכובד.

אני מתייחס בוועדה הזאת לקבוצה רגישה אצלנו והיא קבוצת העולים. ציינו את זה כבר בכמה ישיבות ולא דווקא בוועדה הזאת, המשבר שעובר על העולה שמגיע לארץ, ולא קשור מאיזו מדינה הוא הגיע, אנחנו העולים מברית המועצות לשעבר זוכרים את זה כבר משנות ה-70, אנחנו זוכרים את המשבר של העלייה והקליטה בארץ, ההורים שלנו סבלו הכי הרבה. ילדים ונוער סובלים אבל יותר מהם סובלים מהמעבר הקשה ממדינה למדינה ההורים המבוגרים, סובלים מהשינוי התרבותי והשינוי שהוא כמעט תכליתי ושגורם קשיים, הם התקשו להיקלט. קל וחומר באוכלוסיות עולים שלהן המעבר למדינה מודרנית ומתקדמת יוצר קשיים. בקרב העולים מהעלייה האחרונה של מאתיים ראה אנחנו נתקלים בבעיות אלה באופן חריף יותר. ככנסת וכוועדת עלייה ביקשתי ממך גברתי היושבת ראש לקיים את הדיון דווקא בוועדה הזאת. אנחנו נקיים דיון בעוד וועדה היום וגם נקיים דיון במליאה בנושא. חשבתי שהוועדה שלנו היא זו שאמורה להתמודד בסוגיה, זה חלק מקליטת העלייה והטיפול בעולים. המשבר הזה גורם להם לזעזוע נוסף מעבר למה שהם כבר חוו בעליה לארץ. בקרב שארי התאבדות עולים הסיכון הרבה יותר גדול ממשפחות אחרות שחוות את הקושי הזה. בסוף היא לא רק משפחת עולים, היא משפחה נזקקת והצרה הזאת מכפילה ומשלשת את הבעיה שלהם בעשרות מונים. הוועדה שלנו יכולה לעלות את הבעיה על השולחן וגם להתמודד איתה בכלים, אני סומך עליך היושבת ראש, את מובילה מהלכים חשובים, יחד אנחנו נגיע לפתרונות.

היום נציף את הבעיה וגם ניתן פתרונות, אם נצטרך לגשת למשרדי ממשלה ניגש אליהם, בוודאי יזכירו כאן את התקציבים הדלים שיש למשרדים שכבר התחילו לטפל בעניין. אנחנו חייבים להילחם את המלחמה של אלה שעוסקים בשטח והם אינם יכולים לזעוק את הזעקה. אני באמת מודה לך גברתי היושבת ראש, נשמע את אנשי המקצוע ונקיים את הדיון.

היו"ר ליה שמטוב:

תודה לחבר הכנסת אברהם מיכאלי. בבקשה דוקטור שירלי אברמי מנהלת המרכז למחקר ומידע של הכנסת.

שירלי אברמי:

תודה רבה גברתי היושבת ראש חברת הכנסת ליה שמטוב, אני מבקשת גם להודות לחבר הכנסת אברהם מיכאלי על היוזמה ועל כך שהרים את הכפפה לציין בכנסת את היום הבינלאומי בנושא שארי התאבדות. כמו שאמר חבר הכנסת גם בעבר צוין היום הזה בכנסת. בעולם מציינים אותו בכל 18 בנובמבר – היום הבינלאומי לשארי התאבדות.

נאמר פה בצדק שכשמדברים על התאבדות מחלקים את התופעה לשני צדדים, האחד מניעת התאבדות, ובזה גם עוסקים כאן בוועדה בשאלה המאוד נכונה שהעלתם בדבריכם, שלעובדה שתקופת העלייה עלולה ליצור מצבי משבר, ובהחלט לחזק בעיות קיימות. יש מקום לשים לב לעולים כקבוצת סיכון גם בהקשר הזה של מניעת התאבדות, סוגיה שחשוב שהוועדה תעלה. כמובן שלעולים כמו לכל קבוצה אחרת יש את השאלה של השלכות ההתאבדות על בני המשפחה, ואני אדבר עליהם בעניין הרחב יותר.

כפי שחבר הכנסת אברהם מיכאלי אמר ובצדק, בעולם יש אגודות שעוסקות גם בנושא של מניעת התאבדות, AFSP וגם אגודה שעוסקת בקרובי המשפחה, מה שנקרא בעברית שארי התאבדות. אנחנו רואים שבישראל חל תהליך מסוים גם בהתייחסותה של החברה להתאבדות וגם להתייחסותה של החברה לשארי התאבדות. בעבר הנושא היה מאוד סטיגמטי, מאוד מביש, מאוד מוסתר, עדיין אנחנו לא בקצה הדרך. בזה מדברים על הנושא בגלוי אבל לא כל אחד יכול לדבר

עליו ולא בכל מקום, אבל בהחלט יש תהליך וזה נושא שכבר מדברים עליו. כמו שאמרת, גם משרדי ממשלה עוסקים בו – אני אתייחס אליו בקצרה, נמצאים כאן נציגי משרד החינוך ומשרד הבריאות שידברו יותר בפירוט על הנושא הזה. אנחנו בעמותה "בשביל החיים", שאני חברה בה, ויושבים פה כמה נציגים מהעמותה, גם עופרה חרמש וגם אווה פנצר, גם ניר בן-צבי. עמותת "בשביל החיים" שעוסקת בשארי התאבדות ובתמיכה במשפחות מתאבדים. העמותה קיימה כנס יום לציון היום הבינלאומי לשארי התאבדות ביום חמישי האחרון. להפתעתנו הרבה האולם היה צר מלהכיל את האנשים שרצו להגיע, וזו הפעם הראשונה שהייתה לנו בעיה של כסאות באולם. נראה שהנושא הזה מקבל תאוצה, אנשים כבר מוכנים לזהות את עצמם בגלוי וזה תהליך מאוד חשוב. אנחנו יודעים מהניסיון בתחומים אחרים בעולם שכאשר משפחות יוצאות לדרך ונאבקות למען איזה נושא, כמו שקרה בארצות הברית לגבי אנשים עם מוגבלות, אז יש גם התגייסות של הגורמים הממסדיים, זה בהחלט צעד חשוב ביציאה קדימה לסדר היום הציבורי בנושא הזה, וממנו לתכניות ממשיות ולתקציבים שבלעדיהם הדבר הזה לא יכול להתקדם.

כפי שאמרת בצדק, בישראל מתאבדים הרבה מאוד אנשים. הנתונים הרשמיים מדברים על כ- 400. השנה האחרונה עליה יש נתון רשמי היא 2008 שבה התאבדו 365 אנשים, זאת אומרת אחד ביום בישראל. זה המון. אבל הנתונים לגבי 2009 הם יותר גבוהים וכפי שאמרת גם כן בצדק, כנראה הרבה מאוד התאבדויות לא דווחו כהתאבדות. מאחר שקובץ ההתאבדויות שמשרד הבריאות מפרסם הוא לפי סיבות המוות לכן יש להניח שמספר ההתאבדויות בפועל הוא הרבה יותר גדול. מדובר בתופעה שכיחה אם יש 400 משפחות אז בוודאי יש אלפים ואולי יותר של אנשים שהם שארי התאבדות והם הנפגעים בפועל בנושא הזה.

אגיד כמה דברים לגבי ההשלכות של ההתאבדות על בני המשפחה. על פי המחקר שאני ערכתי ההשלכות הן מאוד דומות גם שנסיונות ההתאבדות מאוד דומות. ההשלכות על המשפחות מאוד דומות והן כוללות כמה דברים שרוב המשפחות חוות אותם. לא משנה מתי התרחשה ההתאבדות, איך קרתה, באיזה גיל, באילו נסיבות. יש תמיד הרבה מאוד רגשות אשמה, המשפחה מרגישה אשמה למרות, כפי שאמרת בצדק, היא לא הייתה אשמה, היא לא הייתה קשורה לנושאה הזה. המשפחות חוות רגשי אשמה מאוד קשים בעקבות ההתאבדות, שואלים אולי היה אפשר למנוע, אולי היה משהו שלא ראינו, מנסים לחפש בדיעבד סימנים, שכמובן אפשר לראות אותם רק בדיעבד, אי אפשר היה לראות אותם קודם. הדבר הראשון שרואים אצל המשפחות הוא רגשות אשמה מאוד קשים שהמשפחות מרגישות.

הדבר השני זו הסטיגמה, תחושה שמדובר במוות מבייש, מוות שאין מה להתגאות בו, מוות שיש בו בושה, כפי שאמרה חברת הכנסת ליה שמטוב, עדיין ולצערנו גם בישראל נקברים מחוץ לגדר או בחלקה מרוחקת במטרה ליצור סטיגמה. דבר נוסף שגורם לתחושת הסטיגמה היא תחושת האצבע המאשימה מהחברה כלפי המשפחה, "אולי אם הייתם עושים משהו זה היה יכול להימנע", זו תחושה קשה מאוד למשפחות.

הנושא השלישי שהוא מאוד משמעותי זה הפיכת ההתאבדות לסוד. לפעמים בגלל הסטיגמה התאבדות הופכת לסוד והמשפחה בוחרת להסתיר אותה, לא לדבר עליה כלפי חוץ כי לפעמים יש לזה מחירים חברתיים קשים, ולא רק בקהילות מסוימות אלא בכל הקהילות יש מחיר לדיבור על התאבדות. יש לכך מחירים חברתיים ולכן הרבה פעמים ההתאבדות הופכת לסוד עם כל המחירים המאוד כבדים של סוד במשפחה.

הדבר האחרון שהמשפחות חוות הוא השאלה המאוד קשה למה הם עשו את זה. פרופסור אלברט קיין, שהוא גדול החוקרים בתחום שארי התאבדות, קרא לזה השאלה המייסרת, השאלה אף פעם היא לא תקבל עליה תשובה גם אם המתאבד השאיר מכתב למה הוא עשה.

בגלל הסוד בעקבות ההתאבדות המשפחות חוות את האבל לבד, לכן כל כך חשוב לעלות את נושא מצוקת משפחות לאחר התאבדות. המשפחות חוות את האבל לבד. מניעת חווית הסבל לבד הם הפעילויות שנעשות על ידי העמותות, "בשביל החיים" ובגופים הממשלתיים שעוסקים בנושא הזה וגם על ידי הקטנת הסטיגמה. התהליך שעובר נושא ההתאבדות, כך לפחות אני מקווה, דומה במידה מסוימת למה עברה מחלת הסרטן, עד לפני חמש עשרה או עשרים שנה לא אמרו את המילה סרטן, אמרו המחלה. גם בהתאבדות לא אומרים, בדרך כלל, על מישהו שהוא התאבד אלא הוא נטל את חייו או ביטוי אחר. התחלת הדיבור על סרטן אפשרה גם למנוע את המחלה, גם לפעול בתכניות למניעת המחלה, בהתחלה זה היה יחד עם משפחות שיצאו בגלוי, היום אנחנו מתקשים להאמין אבל פעם זו הייתה בושה. התהליך הזה קידם את הטיפול וגם את המניעה וגם את התקציבים.

אני מבקשת לומר שני דברים על התכניות הממשלתיות, לשמחתי עמותת "בשביל החיים" מעורבת בשניהם. האחת זו תכנית משרד הרווחה מקיים. זה פועל כתכנית פיילוט ובשלב הזה מופעלת רק בצפון הארץ בנושא סיוע למשפחות לאחר התאבדות. התכנית נמצאת בראשיתה. המשרד נתן תקציב בסיוע הקרן למפעלים מיוחדים של המוסד לביטוח לאומי למשך שנתיים. אנחנו מקווים מאוד שבתום השנתיים, ומאחר שהמוסד לביטוח לאומי אישר מחקר מלווה לקליטת התכנית, שבתום השנתיים המשרד יהפוך את הפיילוט לתכנית קבועה ולא רק בצפון אלא בכל רחבי הארץ.

הדבר השני הוא התכנית הלאומית למניעת התאבדות שמקדם משרד הבריאות עם כל המשרדים הנוגעים בדבר. יושבת כאן דוקטור ימימה גולדברג שהיא מרכזת את התכנית במשרד הבריאות ויוכי סימן טוב שהיא האחראית על הנושא במשרד החינוך. גם המשרד לבטחון פנים, משרד הקליטה ומשרדים אחרים וגם צבא ההגנה לישראל נמצאים בתוך התכנית הזאת. אני מבקשת להדגיש לגבי התכנית הלאומית למניעת התאבדות, היום למרות שהצהרה מטפלת לא רק במניעת התאבדות אלא גם בסיוע למשפחות לאחר התאבדות, היום בפועל הנושא הזה לא קיים בתכנית באופן מפורש. יש מקום בהחלט לקדם באופן מפורש את הנושא של סיוע למשפחות בתכנית הזאת, גם באופן שהתכנית כתובה היום וגם בהקצאת התקציבים בתוך התכנית.

אני אסיים ואומר שמדובר בדיון חשוב מאוד שהועדה מקדמת ומקיימת, גם בנושא העולים וגם בנושא כלל הציבור. יש הרבה מה לעשות ויש מה לקדם. הדיון והדיבור הציבורי הוא חלק חשוב מאוד בקידום הנושא הזה. תודה רבה.

היו"ר ליה שמטוב:

תודה רבה לדוקטור שירלי אברמי. בבקשה משרד הבריאות.

ימימה גולדברג:

אני פסיכולוגית ארצית במשרד הבריאות ואחראית על הנושא מניעת אובדנות במשרד. אני רוצה לחלק את הרצף לשלושה חלקים, מניעה, טיפול במי שעשה ניסיון אובדני ויש את הטיפול במשפחות השארים.

משרד הבריאות לקח אחריות על שני החלקים הראשונים, על נושא מניעה ועל הנושא של הטיפול במי שעשה ניסיון אובדני זה משרד הרווחה שעושה את המהלך של טיפול במשפחות השארים, למרות שהדברים אמורים להשתלב ואכן הם השתלבו. משרד הבריאות החל לפני שנתיים שלוש בהתחלה של כתיבת תכנית לאומית למניעת אובדנות בדומה למה שקורה ברוב מדינות העולם. המשרד תקצב את הנושא הזה. התחלנו במהלך של פיילוט שהתחיל ביולי 2008, בפועל התחלנו בשנת 2009 ואנחנו אמורים לסיים את הפיילוט ביולי 2011 מתוך כוונה להגיש לממשלה תכנית לאומית סדורה כדי שהממשלה תוכל לאמץ את זה ונהייה דומים לשאר מדינות העולם בנושא.

איתרנו שבע אסטרטגיות שהוכחו בעולם כיעילות בהפחתת אובדנות, אנחנו בוחנים במסגרת הפיילוט חמש אסטרטגיות. הפיילוט נערך ברחובות, רמלה וכפר כנא. אנחנו בוחנים שלוש אוכלוסיות, אוכלוסיה של נוער, אוכלוסיה של קשישים וכמובן אוכלוסיה של עולים. הגיוינט נבחר כגורם המבצע והמתכלל. איכותה של התכנית מעבר לחלקים המקצועיים שנעזרים במיטב המומחים שנמצאים בארץ, הייחוד הנוסף הוא שיתוף הפעולה הגדול וההליכה המשותפת עם הרבה מאוד משרדי ממשלה. שירלי אברמי הזכירה חלק, אבל אני אחזור ואזכיר כי אני חושבת שכל אחד תורם את החלק שלו ורק שיתוף פעולה והליכה משותפת תאפשר לנו באמת להביא את התכנית ולבצע אותה. המשרדים הם: משרד הבריאות הוא המוביל את הנושא הזה, משרד הרווחה, משרד החינוך, משרד לקליטת עלייה, משרד לגמלאים, משרד הפנים, צבא ההגנה לישראל, שירות בתי הסוהר, המשטרה, בטח שכחתי משרד אחד או שניים, עמותות וארגונים ביניהם "בשביל החיים", עמותת סהר, ער"ן, קופות חולים. אני חושבת שאנחנו עושים עבודה מאוד משולבת.

הדבר הנוסף שהמשרד עושה, וגם זה בשיתוף עם עמותת "בשביל החיים", אנחנו יודעים שהנתונים של 400 מתאבדים מדי שנה, הוא לא נתון מדויק כי כמו שנאמר חלק לא מדויק מטעמים סטיגמטיים, גם הסימול 'מקרה המוות' אינו תואם. יש הרבה יותר.

קריאה:

כמה יותר?

ימימה גולדברג:

אנחנו מעריכים שלפחות 10% יותר. יש לכאן לכאן. המשרד החליט במסגרת בקרת מחלות - -

אברהם מיכאלי:

לצערנו מדווחים על ניסיון של פי עשר, הלוואי שאת צודקת וזה רק 10%.

ימימה גולדברג:

אנחנו לא יודעים ואנחנו בודקים את זה. אחד הדברים שהמשרד עושה מעבר שלקדם את התכנית הלאומית זה ניסיון לתעד את מסד הנתונים. במסגרת הפיילוט אנחנו עושים פיילוט במחוז תל אביב של בדיקת תיקים של מקרים בהם סיבת המוות אינה ידועה. אנחנו מנסים לחקור את התיקים האלה ולראות אם סיבת מוות לא ידועה הייתה כתוצאה מהתאבדות, למשל טביעה בים שהיא לא באמת טביעה בים או תאונות דרכים שהם לא בהכרח תאונות דרכים אלא סוג של התאבדות. במחוז תל אביב אנחנו מנסים לבדוק, מחוז תל אביב הוא מחוז גדול ואנחנו מנסים לפתוח את התיקים בשיתוף עם המשפחות. אנחנו מנסים לקדם גם את המהלך הזה כדי שיהיו לנו אומדנים ברורים יותר. אנחנו אף פעם לא נדע עד הסוף כי אני לא מאמינה שתמיד יספרו, אבל אם נצליח לתעד את מסד הנתונים זה יהיה חלק. אלו הפעולות שמשרד הבריאות עושה. אני מאוד מקווה שכמו שקרה בעולם שתכנית לאומית שמשולבת גם באסטרטגיות שהוכחו וגם בשיתוף משרדי ממשלה וארגונים יאפשרו לנו לצמצם באופן ניכר את שיעורי ההתאבדויות. אני מוכרחה להגיד בקטע הזה שאנחנו מודעים שעולים חדשים הם קבוצת סיכון מיוחדת. בנוסף לכל מה שנאמר למשרד הקליטה יש חלק מאוד משמעותי והוא תורם את החלק שלו. הבאתי לכאן את החוברת שהם הוציאו "אובדנות בקרב עולי חבר המדינות בישראל" מסמך רקע שפורסם בשיתוף שלנו עם משרד הקליטה.

אני חושבת שבאמת יש התעוררות מאוד גדולה בנושא הזה, אני בכל פעם מקבלת פניות נוספות מעוד גורמים שרוצים שאנחנו נשתף איתם פעולה. אני מוזמנת כמעט כל שבוע שבועיים לשירות בתי הסוהר בגלל שהנושא תפס כותרות - - -

אופיר פינס-פז:

בגלל ריבוי ההתאבדויות.

ימימה גולדברג:

אני חושבת שבגלל שיש יותר פרסום, אני לא חושבת שבאמת יש ריבוי.

אופיר פינס-פז:

אבל את אומרת בכל זאת שזה בגלל הפרסום.

ימימה גולדברג:

אתה נוגע כאן בנקודה שהיא מאוד בעייתית וזה לא לשולחן הזה. אבל אני חושבת שלפרסום לא אחראי יש תרומה ישירה ומוכחת לעליה ואנחנו מנסים גם בנושא הזה לטפל. נפגשנו עם השופטת דליה דורנר שהיא יושבת ראש מועצת העיתונות, באמת לעשות איזה שיתוף פעולה לפרסום באופן נכון. הפרסום הוא חשוב אבל צריך לפרסם באופן נכון, אבל זה לא לשולחן הזה.

אופיר פינס-פז:

לא לשולחן הזה?

ימימה גולדברג:

כאן עוסקים במשפחות שארים עולים, אני יכולה להרחיב את הדיבור בכל נושא, אבל אני רוצה להתמקד בנושא שלנו.

אני מאוד מקווה שבשנת 2011 נוכל לבוא עם תכנית סדורה ולצמצם את שיעור ההתאבדות במדינה.

היו"ר ליה שמטוב:

תודה רבה. אני מבקשת מהמשרדים להתייחס יותר למשפחות ומה קורה איתם אחר כך.

יוכי סימן טוב:

אני משפ"י - מהשירות הפסיכולוגי ייעוצי של משרד החינוך.,

בסופו של דבר כל התאבדות נוגעת בילדים כי אם זה אבא, אמא, אח, אחות, סבא סבתא זה נוגע בילדים. מעבר לתמיכה שבה אנחנו רואים חשיבות גדולה לילד שסובל מאוד. אנחנו יודעים שטיפול נכון אחרי אירוע אולי ימנע את המקרים הבאים. כי יש, מה שצוין כאן בין השורות, העניין שהחשיפה הישירה עלולה לגרום להדבקה חברתית. אתם יודעים שכאשר נחשפה התאבדות של משפחה זה מוסיף לסיכון, שם הסיכון הוא פי חמישה ופי שישה להתאבדות במהלך חייו ולכן אנחנו רואים חשיבות מאוד גודלה בטיפול. נעשית עבודה מאוד מורחבת עם ילדים שבן משפחתם התאבד. הטיפול הוא ברמה האישית ולפעמים זה במערכות שלמות, כלומר לפעמים זו עבודה עם הכיתה ולפעמים זה עבודה עם כל בית הספר. אם זה ישוב קהילתי, קיבוץ או מושב העבודה לפעמים שנדרשת היא ברמה של הקהילה. אנחנו משתדלים ככל יכולתנו גם עם עולים. נעשתה עבודה מאוד מאוד משמעותית עם ילדי עולים, עם יוצאי אתיופיה ובעיקר בפנימיות. הייתה לנו בעיה שילדים התאבדו, הזכרתי שבשנת 2005 ובשנת 2006 הייתה עליה דרסטית. נעשתה עבודה מאוד רצינית בקבוצות של ילדים בפנימיות, זה נוגע גם כשבן משפחה מתאבד וגם כשילד מתאבד, נעשית עבודת מניעה מאוד משמעותית. לשמחתי, ואני אומרת את זה נורא בזהירות, יש ירידה דרסטית בהתאבדות של ילדים עולים, אני אומרת את זה בזהירות כי עדיין מדובר בשלוש ארבע שנים וזה לא מספיק זמן כדי להיות רגועים. כל עוד המבוגרים מתאבדים אנחנו יודעים שיש בעיה. אנחנו לא יושבים ואומרים שאפשר להיות רגועים.

באופן כללי אני אומרת שאנחנו עושים עבודה פרטנית של טיפול בילד, לצערנו התופעה היא לא רק בקרב עולים וזו מכה מאוד קשה כשילד פותח את המקלחת ורואה אמא תלויה, אלו מקרים לצערי אני שומעת ביום יום וזו חוויה מאוד קשה. נדרשת כאן עבודה מאוד עמוקה. אנחנו משתדלים ויש לנו מדריכות בכל המחוזות, יש לנו שפ"ח- שירות פסיכולוגי חינוכי שעובד עם הילדים, ויש את יועצי בית הספר, גם ההדרכה של צוותי המורים איך להכיל את הילד לאורך זמן ואיך ללוות את הילד לאורך זמן. להגיד שזה כל מה שאפשר לעשות זה לא נכון כי יש עוד הרבה מה לעשות. אנחנו משתדלים עוד ועוד.

היו"ר ליה שמטוב:

את מדברת על ההסבר בבתי ספר וטיפול פרטני בילדים. ניסתם לעשות קבוצות של ילדים שבמשפחתם קרה אסון?

יוכי סימן טוב:

לא באופן גורף, זה לא נעשה. ההתאבדות תודה לאל היא עדיין נדירה, באותו בית ספר אין עשרה ילדים שבן משפחתם התאבד. לאסוף מבתי ספר שונים זה כבר משהו מאוד מורכב, צריך להתחשב בגילאים. זה לא נעשה. יש עבודת מניעה שהיא קבוצתית וכשיש משבר העבודה היא קבוצתית, אבל להגיד שנעשתה עבודת ליווי של ילדים לא, זה לא נעשה. אני גם לא בטוחה שנכון לעשות את זה כרגע, אני לא בטוחה וצריך לבדוק את זה. אני לא בטוחה שמקצועית צריך לקחת ילדים מכמה בתי ספר שונים, יכול להיות.

היו"ר ליה שמטוב:

בכל זאת אולי בקבוצת תמיכה שכל אחד שומע יתכן שזה יעזור. כאן כולם שומרים את זה בסוד.

יוכי סימן טוב:

צריך לבדוק את זה כי צריך משהו משותף בין הילדים. לתפור את זה צריך לבדוק מקצועית. שווה לבדוק את זה.

יפה וולמן:

אני גם חברה בוועדה הבינמשרדית. משרד לקליטת העלייה עשה שני מחקרי עומק בנושא המשפחות שבהם היו מקרי אובדנות, גם לגבי יוצאי חבר העמים, המחקר היה עם יולי אמרסקי ורפי יונגמן, המחקר גם התייחס ליוצאי אתיופיה. אני חושבת שהממצאים הועברו לוועדה הבינמשרדית.

לגבי ליווי משפחות – ליוצאי אתיופיה יש לנו 22 מוקדים של יוצאי אתיופיה ברחבי הארץ. משם אנחנו מקבלים מידע לגבי כל מקרה אובדני. המוקד מלווה את המשפחה. לא נעשה טיפול אינטנסיבי במשפחות כי בדרך כלל מנהלי המוקדים הם לא עובדים סוציאליים והם גם לא עובדים פרטניים. המנהלים חוברים יחד לשירותי הרווחה ולמשרד הבריאות והם עושים עבודה עם המערכות השונות. אין טיפול ממוקד במשפחה.

היו"ר ליה שמטוב:

אתם מנסים או זו בעיה של חוסר תקציב, או שהנושא הזה עדיין לא עלה?

יפה וולמן:

אנחנו מאוד מנסים, אנחנו מיד עושים ביקורי בית במשפחות ובודקים את הצרכים שלהם. המקרים האלה צורכים טיפול. כמו שאמרה שירלי אברמי צריך שהמשפחות תגענה לקבוצות תמיכה. מהניסיון שלי הם מאוד לא רוצים להיחשף והם לא רוצים להיכנס לקבוצות תמיכה. בזמנו אני אישית הייתי מתקשרת למשפחות וממש משדלת אותם להצטרף. התחושה היא שהם לא רוצים להיות שם, הם לא מעוניינים. פניתי גם ליוצאי חבר העמים וגם ליוצאי אתיופיה ולא הייתה היענות להצטרף לקבוצות תמיכה.

היו"ר ליה שמטוב:

באופן פרטני את אומרת שהם כן מוכנים?

יפה וולמן:

כן. הם רוצים שיבואו אליהם הביתה, הם רוצים שילוו אותם. יש צורך גדול שילוו אותם, גם למשפחות שהיה בהן ניסיון אובדני. אם היה ניסיון אובדני אולי יהיה מקרה אובדנות בפועל. הן מאוד משוועות לקשר פרטני, למלווה, למדריך, מיעץ, מכוון. הם מאוד זקוקים לזה. יש לנו התערבות עם יוצאי אתיופיה. שוב, אני לא יכולה להגיד שההתערבות אינטנסיבית כי אין לנו אנשי מקצוע פרטניים. אנשי המקצוע הפרטניים נמצאים יותר בשירותי הרווחה וברשויות. לגבי יוצאי חבר המדינות אנחנו לא מקבלים את זה כמו מהמוקדים ליוצאי אתיופיה שמדווחים מידית על כל מקרה. גם מהסוכנות היהודית אנחנו מקבלים מידע לגבי מרכזי הקליטה ששם היו לאחרונה מספר מקרי אובדנות מיוצאי אתיופיה. אני יודעת שגם הם עושים עבודה מאוד יפה בכל הקשור בפוסט טראומה והתערבות אחרי משבר אובדני.

אני חושבת שחבירה עם המשרדים השונים - - -

אברהם מיכאלי:

לגבי יוצאי אתיופיה הייתה תקופה, אני מקווה שהמספר ירד, אבל הייתה תקופה של הרבה מקרי התאבדות בתוך הבית בין בני זוג, השאלה איך משרד הקליטה התמודד עם זה באופן ספציפי. לנו אין נתונים לגבי 2007 ו-2008. הנתונים שהעבירו אלינו מתייחסים לשנת 2006. השאלה היא האם יש שיפור. לנו דווח לגבי 2005 – 2006 שהמספר היה 34, 28 התאבדויות בקרב עולים יוצאי אתיופיה. האם המשרד הרגיש בשנתיים שלוש האחרונות איזה שיפור כתוצאה מהמעורבות שלכם, בין אם זה היה פרטני או באמצעות הרווחה? המקרים הנוראים היו בתוך המשפחה.

יפה וולמן:

אתה מדבר על רצח בתוך המשפחה ואחר כך אובדנות, משולב. זה בדיוק המחקר שנעשה.

אברהם מיכאלי:

האם אתם מכלילים במקרים גם את המקרים האלה?

יפה וולמן:

זה בדיוק המחקר שעשה יולי אמרסקי, הוא בדק במחקר עומק את המאפיינים. כשנראה את התוצאות נוכל לבדוק.

אברהם מיכאלי:

היו מקרים שנותרו ילדים ללא תמיכה והיו צריכים לגייס תרומות.

יפה וולמן:

הייתה התערבות של הרווחה.

אברהם מיכאלי:

לפעמים המערכת לא הייתה מסוגלת להתמודד עם זה, משרדי הממשלה לא יכלו וגייסו את הסוכנות שלא היו קשורים לזה. אספו גם תרומות מגופים פרטיים כדי להציל את המשפחות שנותרו. השאלה אם משרד הקליטה נערך למקרים כאלה. האם הוא ערוך לטפל?

יפה וולמן:

אין איזה סל למשפחה שחוותה אובדן. אבל ישנה חבירה לגופים אחרים.

אברהם מיכאלי:

מדובר במשפחת עולים ולא במשפחה רגילה.

יפה וולמן:

מקבלים בהחלט סיוע דרך "סלע" שאנחנו תומכים בהם, אנחנו מגיעים למשפחות ונותנים תקציבים לכל מיני דברים. אין שום סל ממלכתי שאולי עליו אתה מדבר.

דפנה מושיב:

לגבי אחד המקרים הראשונים שהיה במעלה אדומים, אתה יודע שהמערך שניתן, דרך אגב אחת העמותות שמפעילה משפחות אומנה, היא "אור שלום". "אור שלום" היה זה שטיפל במקרה במעלה אדומים. ההתייחסות הייתה משפחתית. יש מה שנקרא לגשר, אנחנו יודעים שיש כמה בני משפחה, אירועים כאלה דורשים מאמץ ניכר. אני חושבת שמשרד הרווחה נתן את מלוא הכלים, העמותה היא בדרך כלל המפעילה.

לצורך הנושא אליו התכנסו – הטיפול בשארי המתאבדים, אני חושבת שלפני כמה שנים וגם בעקבות פגישה שהייתה עם עמותת "בשביל החיים", אנחנו כמשרד הרווחה הכשרנו כ- 20 עובדים סוציאליים יוצאי אתיופיה שעובדים במחלקות לשירותים חברתיים לטיפול בטרואומות. אחד הדברים שגילו שקשה לעובדים סוציאליים לבד לקיים את המערך התמיכה הטיפולי, וצריכים חבירה עם בריאות הנפש. לצערי מעטים הם העובדים הסוציאליים יוצאי אתיופיה שעובדים במערכת בריאות הנפש, כי אחד החסמים הוא חסם השפה. אני קוראת כאן, יש הרבה בוגרים אקדמאיים יוצאי אתיופיה שהיו שמחים לעשות הסבה מקצועית לעבודה סוציאלית, הייתי ממליצה שאולי בחבירה משותפת של מספר משרדי ממשלה יינתן כאן דגש למסלול התמחות בתחום בריאות הנפש. אני חושבת שהם יכולים לסייע בערך הקהילתי של בריאות הנפש.

אני חושבת שצריך לתפור כאן סל מיוחד לטיפול. זה לא רק טיפול פרטני ולא רק טיפול קבוצתי. אני חושבת שמה שאני לפחות למדתי מ"סלע", זה גם מרכיבים נוספים כמו טיול, כלומר היציאה המשותפת לטיולים ברחבי הארץ, או דברים נוספים שהם לא הסטנדרטיים. צריכים להיות פה יותר יצירתיים, יותר גמישים ובאמת ללכת בשיתוף. יכולה להיות חבירה של משרדי ממשלה עם עמותות, ליצור מרכיב ייחודי שאם בשלבים הראשונים של בושא הם לא רוצים להגיע לקבוצות תמיכה, אז בואו נמצא את הדרך שמאפשרת להם להגיע אפילו לטיול משותף. אני חושבת שצריך ליצור כאן תת וועדה במסגרת הוועדות וההתייחס לעולי אתיופיה במענים ייחודיים, גמישים ויצירתיים.

עופרה חרמש:

אני רוצה להתייחס להרבה דברים ואני לא באתי לדבר כאן על עצמי, אבל אני כן אדבר על עצמי כי נראה לי שזה מאוד חשוב שתדעו מה עובר על משפחה.

בני התאבד בצבא, ההתאבדות הייתה לא צפויה. בדיעבד, כמו ששירלי אברמי אמרה, היה אפשר למצוא סימנים. אחרי ההתאבדות הייתי מרוסקת, הייתה לי תחושה שדרס אותי מכבש, הפכתי לדף נייר והייתי צריכה ללמוד להחזיר לתאים שלי את החיות וגם להתחיל ללמוד מחדש. כל המיומנויות שהיו לי הלכו לאיבוד. חשבתני שאני אמא איומה, היו לי אז בבית שלוש בנות וחשבתני שאני לא ראוייה לטפל בהן. הייתי צריכה עזרה מאסיבית. אני ילידת הארץ, יש לי משפחה נהדרת, יש לי המון חברים והייתה לי תמיכה מכל עבר, אבל עדיין הייתי צריכה תמיכה, לשמחתי משרד הבטחון נותן אותה בשפע. גם עזרה פרטנית, גם קבוצת תמיכה, גם עזרה למשפחה כמשפחה, גם עזרה לאחים - אם הם רוצים. אני תמיד אומרת שהפסיכולוגית שלי הצילה לי את החיים. אם היא לא הייתה שם אני לא הייתי היום פה.

אם במקרה ילד התאבד בגיל 17 או בגיל 22 ולא בגיל 19 אין שום גורם שמטפל במשפחה. שתדעו שחלק מהמניעה זה לטפל במשפחה. יש מחקרים שמראים שבמשפחות שקרה בהם פעם אחת אסון של התאבדות, הסיכוי והסיכון הוא הרבה יותר גבוה. יכול לקרות אסון כזה והאופציה הזאת נכנסה בדלת הראשית לבית. אם אתם חושבים שזה לא קורה אצלנו וזה קורה במקום אחר, אז פתאום זה קרה והאופציה נכנסה בקולי קולות הביתה. המשפחה מאוד מטולטלת והחרדה שיש להורים לגבי הילדים האחרים היא איומה. אנחנו רואים שיש במשפחות גם התאבדויות נוספות. אני לא רוצה להביא דוגמאות, אבל כאן בארץ יש משפחה שהתאבדו שני בנים, יש משפחה שהתאבדו בה שלושה ילדים. יש מחקרים שנעשו בנושא הזה שמצביעים שהסכנה קיימת. לכן כאשר משרד הבריאות אומר שהטיפול במשפחה זה לא חלק מהמניעה זו טעות. הטיפול במשפחות הוא חשוב לצורך מניעה.

בגלל שראינו שמחוץ לצבא אין שום דבר לטובת המשפחות הקמנו את העמותה "בשביל החיים". העמותה קטנטונת עם תקציבי אפס. העמותה עושה בעיקר קבוצות תמיכה. ראינו, ואווה פנצר יכולה לאשר את דבריי כי היא עושה את זה בשנים האחרונות, אין פניות של יוצאי ברית המועצות לשעבר. פעם ראיתי בקבוצה זוג שהיה פעמיים ופרש. לפעמים אין אוטו כדי להגיע למקום שהקבוצה מתכנסת. לא הייתה מעולם פנייה של אתיופים. אנחנו הקדשנו לזה הרבה מחשבה. אני מתחברת למה שנאמר כאן שבהקילת יוצאי ברית המועצות המצב יותר טוב כי יש פסיכיאטרים, יש פסיכולוגים, יש עובדים סוציאליים בחלק שמשרד הבריאות מטפל. בקהילה האתיופית, לצערנו, יש מעט מאוד. אני חושבת שזה שלא באים לקבוצת תמיכה זה משהו חברתי. יש גם את המחסום של השפה שהם לא יכולים להשתלב בקבוצת תמיכה שיושבים בה ישראלים. בעמותה ניסינו בזמנו לבנות איזו הכשרה, אפילו לא לאנשים מקצועיים, לאנשים מתוך הקהילה שיכולו לטפל במשפחה וגם לזה לא הייתה היענות. בעצם העמותה לא כל כך מסוגלת לעשות את זה בסדר גודל גדול.

אם אני כילידת הארץ עם כל התמיכה שהייתה לי מסביב הייתי זקוקה כל כך לתמיכה מסיבית נוספת, מה קורה למשפחה של עולים חדשים שאין לה את הסביבה התומכת? אצל יוצאי ברית המועצות הרבה פעמים המשפחה קטנה מאוד. אני הכרתי אישה שעלתה עם הבן שלה לבד, הבן הזה התאבד והיא נשארה לבד. היה לה בן זוג שעזב אותה אחרי ההתאבדות. יש מצוקה אמיתית ואין שום כתובת שמטפלת במשפחה בצורה שמטפל משרד הבטחון. משרד הבטחון אולי נהנה מתקציבים, אבל השאיפה צריכה להיות להגיע לסל שמשרד הבטחון עושה, החל מההודעה למשפחה, דרך השבעה. במהלך השבעה ליווה אותנו איש משרד הבטחון ועכב לדעת איפה הבנות שלי נמצאות, ושהן לא הלכו למקום וחלילה מתכננות לעשות משהו. יש נציג כזה שמלווה את המשפחה בשבעה. אנחנו 14.5 שנים אחרי האסון יש כל הזמן ליווי של משרד הבטחון. במשפחות

כאלה זה חייב להימצא. אולי להתחיל לא כמו משרד הבטחון עם ליווי כל כך מאסיבי אבל ליווי חייב להיות. אם אין אנשים מקצועיים ניתן להכשיר אנשים.

דפנה מושיב:

זה לא העניין של ההכשרה. אני חושבת שבנושא של הליווי כמו ההודעה והשבעה יש את הליווי. אחרי השבעה ובכל הדברים שקשורים ליכולת ליצור תמיכה. יש כאן שני אלמנטים, האחד קשור לבריאות הנפש – במקרים מסוימים העובדים הסוציאליים אינם מסוגלים לטפל לבד באותה משפחה או בפרטים במשפחה. מבחינה מקצועית, למרות ההכשרה, יש צורך בחבירה עם פסיכיאטר או גורם אחר בבריאות הנפש, ונכון להיום אין לנו את החבירה בקהילה. הדבר השני הוא שכדי ליצור את הקבוצה יש צורך במרכיבים נוספים בסל. המענים הם לא קלאסיים לקבוצות תמיכה של ישראלים וותיקים או קבוצות אחרות. לצורך העניין כן צריך לחבור לתת וועדה כדי שתתייחס ושתבנה סל מענים בינמשרדי משותף ובשיתוף עמותות.

עופרה חרמש:

אני חושבת שהבעיה גם בקרב עולים חדשים. לא כל אחד מגיע לקבוצת תמיכה, וזה לא מתאים לכל אחד. אם הבעיה היא תרבותית אנחנו לא נשנה את זה ביום אחד. לכן אני חושבת שהטיפול בקהילה האתיופית לא צריך להיות בקבוצות תמיכה אלא בטיפול משפחתי כולל ולא בכל פרט במשפחה. גם לזה, לצערי הרב אין כוח אדם שיעשה את זה כי אין כוח אדם שמוכשר לכך. בזה שאת אומרת שלא כל מטפל יכול, בעמותה אנחנו מכירים טוב את זה מאוד כי למוצא מנחה שינחה קבוצת תמיכה של שארים, לא כל אחד מוכן לקחת על עצמו את הנושא הזה. זה תיק עצום ובטח בלטפל במשפחה. בסוף אנחנו מגיעים לשורה התחתונה שהכל זה תקציבים. צריך תקציבים לצוותים מקצועיים שילוו את המשפחה. אני לא מדברת על השבעה, החודש או הטיוול. המחקרים מדברים על ההחלמה של שבע שנים, מדובר על ליווי של ימים רבים. זה לא שנגמרת שנת האבל והמשפחה חוזרת למסלול. זה תהליך ארוך, קשה, כואב.

אני יודעת על כמה משפחות אתיופיות שההתאבדות עוברת שם בשרשרת, מאבא, לאח, לבן. וזה דורש עבודה מאסיבית ותקציבים מוקצים לצורך הדבר הזה.

אני מבקשת להתייחס למה שמנסים כעת לעשות במשרד הבריאות כדי לקבל איזו סטטיסטיקה מסודרת לגבי שנים עברו, העמותה שלנו נותנת גם לזה יד, לטלפן למשפחות ולברר מה הייתה סיבת המוות. הסטיגמה היא כזאת, למשל פרופסור יהודה היס לא יכתוב על אף מקרה מוות שזה התאבדות, הוא חוקר כל מקרה מוות ואי אפשר לקבל ממנו שום מידע על מקרה התאבדות. עכשיו מתקשרים למשפחות ובשאלון מסודר ועדין להגיע לסיבה. כל שיחה כזאת היא שעה ולא כל משפחה מוכנה לשתף פעולה ומבקשים שלא נשאל אותה אף שאלה.

היו"ר ליה שמטוב:

ביום שזה קורה וכשהעובדת הסוציאלית מגיעה, גם היא לא יודעת את סיבת המוות?

עופרה חרמש:

עובדת סוציאלית לא מגיעה. אם המשפחה פונה לשירותי הרווחה יבוא מישהו.

היו"ר ליה שמטוב:

זאת אומרת שאם זה קורה במשפחה יש למחרת את ההלוויה ואף לא יודע.

יפה וולמן:

כן הולכים לביקורי בית. אצל יוצאי אתיופיה הולכים.

היו"ר ליה שמטוב:

כמה שידוע לי בערים הקטנות שם מדווחים ויודעים. במועצה יודעים.

עופרה חרמש:

אבל לא תמיד יודעים. אני שמחה שאצל יוצאי אתיופיה הולכים.

יפה וולמן:

כגורף אני אומרת שהולכים למשפחות. אני אומרת שזו לא מספיק וכמו שאת אמרת זה תהליך של שבע שנים, החודש הראשון לא מספיק.

עופרה חרמש:

בחודש הראשון מבקרים כולם אחר כך נשארים לבד.

חנה בר יוסף:

אני בכסא אחד בוועדה למניעת התאבדות וגם בכסא אחד בעמותת "בשביל החיים". רציתי לחבר דברים מההתחלה ומהסוף של הדיון שלנו.

העלאת מודעות והסרת סטיגמה חשובים. לפעמים אנחנו מדברים על חסר בשירותים ולפעמים יש שירותים ואין מי שצורך אותם, כי אנשים מתביישים, לא רוצים ולא באים. למרות שישנים השיפורים הקלים שאנחנו רואים, אני מבקשת לצלצל בשני פעמונים כדי להזהיר אותנו, הפעמון הראשון שכבר צלצל הוא שהכניסה למשפחות זו מניעה של ההתאבדות הבאה. אנחנו רואים היום ולמרות מה שאמר כאן חבר הכנסת אברהם מיכאלי, המספרים לא עומדים במקום. יש עכשיו יותר אבטלה ואנחנו יודעים שיש קשר סטטיסטי עצוב מאוד בין אבטלה והתאבדות. אנחנו יודעים שאצל עולים חדשים, ובוודאי עולים מארצות פחות מפותחות עובדים במקצועות הפחות נחשבים והם מובטלים יותר וגם נשלחים הרבה יותר בקלות הביתה. הסיכון הוא שנראה מספרים הולכים וגדלים.

יש לנו קצת חרב פיפיות, אנחנו מדברים על הורדת הסטיגמה. השימוש בעיתונות הכתובה והאלקטרונית, לעיתים התקשורת הזאת לא ראויה ויש הרבה התנהגויות חיקוי בהתאבדות. ככל שאנחנו מדברים יותר על הדרמה של רצח והתאבדות וככל שהעיתונות מלאה, יש עוד מישהו שומע ועוד מישהו ששומע, בוודאי גם בקבוצות עולים. לכן אנחנו צריכים עוד יותר להיזהר ולצפות לשינויים, ולעשות כמובן עיתונות יותר זהירה ואחראית. יש להיערך יותר, לא רק בציר הטיפולי והגברת השירותים שהם חשובים, אלא ללמד אותם לצרוך שירותים. זה להוריד סטיגמה ולהיכנס למשפחות עוד טרם שקרה שם דבר. אגב יש הרבה התאבדויות בתנ"ך, זו תופעה אנושית ואנחנו מכירים אותה. לעלות למודעות ולהחזיר לציר, להקצות תקציבים. לעשות מאמץ של כל הגורמים שיושבים כאן שיביאו את האנשים לצרוך את השירותים ובוודאי עוד יותר מקרב העולים.

שירי דניאלס:

אני המנהלת המקצועית של עמותת ער"ן – עזרה ראשונה נפשית. רציתי לציין ראשית לגבי המספרים. לער"ן מגיעות בשנה כ- 4,000 שיחות שבהן נשמע תוכן שהוא אובדני. מתוכם 800 אירועים בפועל של כוונות אובדניות שמטופלות במסגרת הפעלת נוהל חירום. אנחנו שותפים כפי שנאמר בפרויקט הלאומי למניעת אובדנות בשני מישורים. המישור האחד זה הפעלת קווים חמים לשלושת אוכלוסיות המחקר, עולים, נוער וקשישים. בנוסף אנחנו בונים כרגע תכנית התערבות של קו יזום לכאלה שאותרו על ידי רופא המשפחה כסובלים מדיכאון ונמצאים בסיכון לאובדנות.

לגבי משפחת העולים שביצעו התאבדות, לגבי שארי ההתאבדות, שורדי ההתאבדות, הם לצערי נמצאים בסיכון כפול ומכופל והמניעים כבר פורטו. היות שגם משברי החיים הטראומטיים וגם ההגירה עצמה מהווים גורם סיכון ולזה נוסף את ההתנסות והחווייה הפוסט טראומטית ואת הגדלת הסיכון פי חמישה בעקבות התאבדות בן משפחה, אנחנו מוצאים גורמי סיכון מאוד מאוד משמעותיים שמצריכים התערבות. אני מצטרפת לנאמר, הם מצריכים שיתוף פעולה בין הגורמים המוסדיים והרשמיים ולבין העמותות שיש להן את היכולת להעניק שירות שהוא שירות פארה מקצועי, במקרה שלנו איכותי וטוב על ידי 1,000 מתנדבים, מיומנים ומוכשרים בהכשרה ממושכת ומותאמת לצרכים שהועלו.

דנה גורדון:

סליחה, אבל אפשר לברר מאין הנתון של סיכון פי חמישה? מאיפה זה בא?

שירי דניאלס:

יש סקרים מהעולם המערבי ובארה"ב ויוכי סימן טוב התייחסה לזה.

אני רוצה להתייחס לאלמנט השני שזכר כאן, זו תחושת הבושה, לפעמים האשמה והתייג. דבר שנותן יתרון מאוד משמעותי לסיוע אנונימי, סיוע זמין, סיוע שבאמצעות המדיום הטלפוני או באמצעות האינטרנט, אגב זה המקום לציין שלער"ן מגיעות פי שתיים פניות אובדניות באינטרנט מאשר מקווי הטלפון. האנונימיות והרצון לשירות זמין ברגע שחשים מצוקה מאוד חזק אצל הפונים.

אברהם מיכאלי:

לאחר הדיווח האחרון שקיבלנו מכם ביולי הצבענו על בעיית השפה שלכם עם עולי אתיופיה, עם העולים. לצערי האינטרנט לא מתאים להרבה עולים. יהודי אתיופיה וגם יוצאי ברית המועצמות, לא כולם משתמשים בו באופן היפה שאתם מנצלים אותו. בזמנו הצבענו על כך והנציג שלכם שהיה כאן אמר שאתם עובדים על תכנית להקים קו מענה באמהרית. האם יש התקדמות אצלכם בעניין הזה? שנית אני לא יודע איך התקדמתם עם הבעיה התקציבית שלכם.

היו"ר ליה שמטוב:

וגם עם המשפחות אחרי המקרה האובדני, האם גם הם פונים?

שירי דניאלס:

מבחינת הפניות של עולים שמגיעות לער"ן, נכון להיום יש 33,000 פניות מעולים, כלומר 3,000 שיחות בחודש וזה אגב נתון שהוא נמוך בהרבה מהפניות שהיו אלינו לפני ארבע וחמש שנים, אז הפניות מקרב העולים היו בערך פי ארבע ואולי פי חמש. זה קשור גם להנגשה שלנו, למודעות בציבור. אתה באמת התייחסת לקושי של הציבור הייחודי שעליו מדובר. כשיש לנו מחסור בפרסום ושיווק שמושפעים גם משיקולים תקציביים שאליהם נתייחס.

אני מבקשת לסיים את הסקירה המקצועית. מחקר עדכני, אגב התייחס לשירותים בתחום בריאות הנפש בארץ, נמצא שאחוז גבוה של המשיבים מוצא את השירות של ער"ן כמשמעותי מאוד ודווח שהוא שירות חיוני במערך השירותים של בריאות הנפש. במחקר האחרון אנחנו מדברים על 91%, ומעל 85% אמרו, ואני מברכת על כך, שמניעת אובדנות צריכה להיעשות בשילוב של גורמים מקצועיים ונוספים כמו מתנדבים שהם כוח אדם מיומן.

היו"ר ליה שמטוב:

מה לגבי התקציבים?

דניאל גינסבורג:

אני מבקש להתייחס לנושא התקציבי. אנחנו בישיבה הקודמת של הוועדה הצגנו את המצב של ער"ן שלא מקבלת בכלל סיוע תקציבי מהמדינה במהלך השנה האחרונה. מאז קיבלנו אישור ל- 250,000 שקל ממשד הבריאות, זה בערך 2.5% מתקציב העמותה. קו לחייל יקבל מימון ממשד הבטחון. לעומת זאת משרד העלייה והקליטה לא קיבל החלטה לסייע להמשך קיומו של הקו. אנחנו כבר סגרנו את הקו באמהרית. לדעתנו סגירת הקו באמהרית זה בגדר אסון כי היעילות והאפקטיביות שלו ברמה המקצועית היו בסדרי גודל מאוד גדולים בגלל שהקהילה הזו היא מאוד סגורה והחיבור שלה לשירותים שהמדינה מציעה הוא מאוד מצומצם.

כרגע אנחנו נמצאים בשלבי סגירת הקו ברוסית. בצעם אני מבקש להודיע בוועדה שאם אנחנו לא נמצא בקרוב מקור תקציבי עוד בשנת 2009 השירות שער"ן נותנת בשפה הרוסית יפסק כפי שנפסק הסיוע בשפה האמהרית. ער"ן קיימת 20 שנה, הניסיון המקצועי שלנו והאפקטיביות שלנו באירועים כאלה הוא מאוד משמעותי. אני רוצה לנצל את ההזדמנות כשיש כאן אנשים שיש להם

קשר מקצועי והבנה ליכולת של ער"ן כדי לסייע לנו. אנחנו נמצאים אחרי הרגע האחרון בהיבט הארגוני. מעבר לקו בשפה הרוסית אנחנו מחכים לתשובה ממשרד הרווחה לקבלת סיוע, ומה גודל הסיוע במסגרת הקרן לטובת המגזר השלישי. ובהתאם לסיוע שנקבל נבחן את המשך קיומה של העמותה בכלל.

אברהם מיכאלי:

אתם משולבים בפילוט, אתם לא מקבלים שום תקציב לפילוט?

דניאל גינסבורג:

הפילוט ייתן לנו תקציב מסוים ומאוד מאוד מגובל והוא לצורך ההכשרה שרלוונטית לנושא הפילוט. בעקבות הפילוט אנחנו לא נקבל תקציב לטובת המימון השוטף של העמותה. השאלה שלנו היא כרגע - - -

ימימה גולדברג:

לצורך מימון שוטף קיבלת 250,000 שקל. זה לא מספיק ואני יודעת את זה.

דניאל גינסבורג:

אני אומר שלצורך פעילויות נוספות יתכן ויהיה מימון אבל אני לא יודע אם ער"ן תהיה קיימת בשנה הבאה.

אברהם מיכאלי:

אני יודע שהיה לכם דיון לפני כמה שבועות עם ועדת העבודה והרווחה.

דניאל גינסבורג:

בוועדת העבודה והרווחה היה דיון נוסף אחרי שבדיון הקודם ביקשו מכל הגורמים הרלוונטיים לסייע. אנחנו לא הצלחנו לקבל סיוע. יש משרד אחד שעושה סימנים והוא כנראה כן יסייע וזה מעבר למשרד הבטחון. אנחנו ממתנינים בקוצר רוח להחלטתו של שר הרווחה כי אחרי זה אין לנו פתרון נוסף.

אברהם מיכאלי:

הנושא שלכם חוזר להיות בוועד.

יפה וולמן:

במשרד העלייה והקליטה, אנחנו בדקנו ומצאנו שבשבע השנים האחרונות לא הגישו לערוץ התמיכות בקשה. זה ערוץ שדרכו אנחנו כן יכולים לסייע.

היו"ר ליה שמטוב:

זו התשובה שקיבלנו לאחר שפנינו.

יפה וולמן:

אני מעלה את זה בפניכם לפנות לערוץ התמיכות שלנו.

היו"ר ליה שמטוב:

אנחנו פנינו בחודש יולי למשרד הקליטה בבקשה לסייע לעמותת ער"ן וקיבלנו תשובה שלא הגישו בקשה.

יפה וולמן:

בשבע שנים לא הגישו. לגבי יוצאי אתיופיה הייתי בוועדה שצינת שהתייחסה לדוברי אמהרית. דיברו על כך שיוצאי אתיופיה לא פונים לקווים. ברור שזה קשור האחד לשני אבל דיברו על כך שמבחינת הנגישות לקווים לא פונים.

אברהם מיכאלי:

הם אמרו שהם מוכנים להעמיד שירות לדוברי אמהרית אם יהיה להם תקציב.

דניאל גינסבורג:

יש לנו דוברי אמהרית. אני רוצה להתייחס לנושא התמיכות. אנחנו אכן לא הגשנו בקשה לתמיכה בינואר, הגשנו בקשה לפני שהמועד הסתיים, אנחנו ביקשנו את זה קצת יותר מאוחר ומאז אנחנו בעצם ממתנינים. המשבר הכלכלי שלנו לא פרץ בדצמבר הקודם הוא פרץ במהלך השנה בעיקר ובגלל שלא קיבלנו תקציבים ממשרדים אחרים הגענו לסיטואציה הזאת.

אני מבקש לציין שבמשך חצי השנה האחרונה אנחנו נמצאים בתכתובת מאוד ענפה עם משרד הקליטה. מכתבים ברורים ומנומקים היטב לגבי המשמעות התקציבית, השרה כיבדה אותנו בנוכחותה באחד ממרכזי ער"ן ולמדה על פעילותינו. אבל מעבר לתמיכה נפשית לא קיבלנו שום סיוע תקציבי בפועל. המצב שלנו כרגע הוא שאנחנו לא יכולים להמתין.

היו"ר ליה שמטוב:

אבל יש נהלים.

דניאל גינסבורג:

אני רוצה לומר שבנושא הנהלים מתברר שיש פרוצדורות רבות ויש הרבה אפשרויות לבצע העברה תקציבית, כמו שאנחנו מקבלים סיוע יותר רחב ממשרד הבטחון בעקבות המשבר, וכמו שאנחנו מקבלים סיוע, שלכאורה לא קיבלנו כי זה לא היה במועד, ובכל נמצא פתרון במשרד לענייני מיעוטים. יש אפשרות טכניות לבצע את הפעולות האלה אבל צריך רצון. אם ימצא תקציב במשרד הקליטה לטובת הנושא הזה אני יכול לסייע באמצעים הטכניים מאחר והיום יש לי דוקטורט בנושא הזה, אני מומחה היום בהעברת תקציבים בין משרדי הממשלה, זו מומחיות שצברתי בשלושת החודשים האחרונים. אם במשרד תהייה החלטה אני יכול לסייע בעניין החוקי. אני מבקש לציין שמשרד ראש הממשלה מאוד מסייע לנו, ובעצם הוא המקור העיקרי שמסייע לנו בכל הפרוצדורות האדמיניסטרטיביות, צריך רצון או החלטה. למשל כששרת העלייה והקליטה אמרה ש- 500,000 שקל להצלת אפילו בנאדם אחד זה סכום אמור. אם אנחנו נקבל סכום כזה נוכל להשאיר את הקו הזה בחיים.

קריאה:

ותוכלו להחיות את הקו באמהרית?

דניאל גינסבורג:

סכום דומה נוסף להחיות את הקו.

קריאה:

זאת אומרת מיליון שקל.

דניאל גינסבורג:

בואו נתחיל ונשמור על הקיים לפני שנפנה לפעילות נוספת. כדי לשמור את הקו ברוסית שווי חיי אדם זה חצי מיליון שקל לשנה.

אברהם מיכאלי:

אותי זה מפתיע לגבי יוצאי אתיופיה, יש כל כך הרבה קרנות שאוספות תרומות, ובכל המאבק שלכם בחודשים האחרונים אף אחד מהם יצא, אולי זה גם עניין של המודעות.

דניאל גינסבורג:

היה אצלנו ביקור של חבר הכנסת שלמה (נגוסה) מולה והוא היה גם בדיון הקודם, הוא ניסה לעזור במקורות שלו, ונכון להיום לא הצלחנו להשיג סיוע לטווח הנראה לעין.

אברהם מיכאלי:

אנחנו נצטרך לבדוק את זה בעצמנו מחדש.

היו"ר ליה שמטוב:

אני פונה לעמותת "בשביל החיים" אתם ציינתם שאנשים לא יודעים שאתם קיימים והם יכולים לפנות. אני לא חושבת שכל אחד יודע על עמותת ער"ן, שהעמותה קיימת. אתם פניתם לרשויות, למשרד הרווחה בתוך הרשות והבאתם לידיעתם שאתם קיימים ושיפנו אליכם מקרים. אתם פרסמתם את עצמכם?

עופרה חרמש:

אנחנו מפרסמים, לצערי הפרסומים בעיתונות - - - -

היו"ר ליה שמטוב:

לא על זה מדובר, מדובר בלשכות הרווחה.

עפרה חרמש:

ראשית פרסמנו בלשכות הרווחה ושנית קיימנו מספר רב של ימי עיון בהשתתפות יועצים חינוכיים ועובדים סוציאליים, צוותי בתי הספר - בכל הארץ.

אברהם מיכאלי:

יאמר לזכות משרד הרווחה, קיבלתי לידי דף פרסום שבראשו מופיע פרסום על עמותת "בשביל החיים" וגם פירוט חמישה עשר מקומות שניתן לפנות, פרטים וטלפונים. השאלה האם זה מספיק כדי להחדיר למודעות? כאן בנייר ממשלתי מופיעה עמותת "בשביל החיים" וזה חשוב מאוד.

אווה פנצר:

בעלי התאבד לפני שש שנים, אני כרגע מרכזת את קבוצות התמיכה בעמותת "בשביל החיים". ראשית לגבי שאלתכם בנוגע לתגובות לפרסומים שאנחנו מפרסמים, אנחנו מפרסמים כמיטב יכולתנו ופרסום שנעשה בשטח. יש לנו עבודת שטח, אחרי כל כנס שאנחנו עורכים, ומיד אחרי הפרסום בתקשורת ובמיוחד בחודשים האחרונים כשהיו ההתאבדויות של המפורסמים שיצרו הד תקשורתי, יש התעוררות מאוד משמעותית אלינו. אלי בדרך כלל מגיעים כל האנשים שמעוניינים או להגיע לקבוצת תמיכה או לקבל איזה מידע לגבי האפשרויות שהעמותה שלנו יכולה לסייע.

בשנה האחרונה אני מבחינה בהתעוררות של פניות, יש הרבה יותר פניות מצד עובדים סוציאליים שפונים עבור המטופלים שלהם. כאן יש איזו מטופלת שקרה לה אסון ולא יודעים בדיוק מה לעשות איתה או שמנסים לקשור אותה לקבוצת תמיכה. שואלים ומבקשים מאיתנו שיתוף פעולה על איך אפשר לשכנע אותה להצטרף, לפעמים העובדים הסוציאליים מזהים שיש צורך בקבוצת תמיכה והמטופלת לא בהכרח מסכימה.

כשמדובר בעולים חדשים אני יודעת שיש לי בעיה, כי כבר כשהם מגיעים אלי מתעוררת הבעיה של ההגעה שלהם, לא תמיד יש להם רכב או אמצעי להגיע למקום. אני לא יכולה לפתוח קבוצת

תמיכה בכל אזור. לפעמים מכל מיני אזורים כמו מירושלים מגיעים לאזור המרכז, בפעם האחרונה במשך שנה השתתפה מישהי מאילת שהגיעה אחת לשבועיים.

היו"ר ליה שמטוב:

יש לכם רק סניף אחד?

אווה פנצר:

יש לנו סניף אחד ואנחנו פועלים בעיקר באזור המרכז. עכשיו בזכות הפרויקט יש לנו אפשרות לתת גם מענה בצפון, שם אנחנו עושים חריש עמוק מאוד בלשכות הרווחה. בכל האזורים כולל אזור ירושלים אין לנו יכולת לתת כרגע מענה כי אין מספיק פונים בנקודת זמן מסוימת ובטח לא באזור הדרום. כעת יש לנו קבוצת הורים שמגיע מבאר שבע ומעומר לקבוצה באזור המרכז. אנשים מתמידים ומגיעים.

כשמדובר במשפחה של עולים חדשים האפשרות הזאת לא תמיד קיימת וכמו שנאמר לא תמיד יש להם אמצעי להגיע. יש בעיה של שפה וגם עם עולים וותיקים יותר השפה לא מספקת והם לא יכולים להשתלב בתוך קבוצה. בקבוצת תמיכה השפה היא דבר מאוד חשוב. כמוכן יש גם את נושא המנטליות.

אני מבקשת לספר לכם על שיחה שנמשכה בערך שעתיים שניהלתי ביום שישי אחר הצהריים, שיחה עם עולה ותיקה שעלתה בשנות ה-90 לארץ. היה לה בעל ובן שהיו כל המשפחה שלה. הבעל היה מאוד מתוסכל מתנאי הקליטה, הוא היה איש תרבות ולא הצליח להשתלב לא בעבודה וכנראה לא חברתית, התמכר מהר מאוד לאלכוהול והפך לאלכוהוליסט, חולה. היא אמרה שבסוף חייו הכבד שלו היה הרוס. בשנת 2005 הוא התאבד. הבן היה בן 17 כשהם עלו, והוא ראה את המצב של המשפחה ואת כל התסכולים שהמשפחה חוותה, התמכר לסמים והיה בהשפעת סמים קשים מאוד, בשנת 2007 הוא התאבד. היום היא נמצאת לבד. היא פנתה אלי כי חברה לחצה עליה. בשיחה היא אמרה "אני לא מאמינה שאני יכולה להשתלב בקבוצת תמיכה, אבל אני רוצה לשמוע איך את יכולה לעזור לי". כרגע אני בודקת באיזו קבוצה אוכל לשלב אותה ואם בכלל זה אפשרי. אני לחלוטין סקפטית לגבי היכולת שלה להשתלב בקבוצה. אני בטוחה שהיא צריכה טיפול פרטני צמוד של מספר פעמים שבוע. לה אין את היכולת לשלם את זה.

היו"ר ליה שמטוב:

תודה. לפני סיום נשמע את ניר בן-צבי שיסכם.

ניר בן-צבי:

אני אסכם ואתייחס לעוד פן אחד. אני מנהל פורום תמיכה באינטרנט. הפורום הזה אינו מנוהל על ידי אנשי מקצוע והוא בעצם פורום לתמיכה הדדית. לא זכור לי שנתקלתי בפורום שלי במשך תשע שנים על מישהו שעונה על קטגוריה של עולה חדש. עולים וותיקים אולי כן. מצד שני אני יודע שיש פורומים, אולי ליוצאי אתיופיה פחות, ליוצאי רוסיה יש הרבה פעילות באינטרנט. יש גם פורומים ייעודיים, תרבותיים ואחרים. יתכן שניתן לנסות לגייס מישהו שיפעיל פורום כזה. באתר תפוז בו מתנהל הפורום שלנו ישמחו לסייע גם בנושא הזה, צריך להקצות לקהילה הזאת מקום לדבר בשפה ובמנטליות שלהם וליצור מסגרת תמיכה.

אברהם מיכאלי:

הבעיה היא נגישות למחשב. אנחנו נתקלים בזה בהרבה מאוד תחומים. למבוגרים קשה להיכנס לזה.

ניר בן-צבי:

לגבי המבוגרים אני מסכים איתך.

אברהם מיכאלי:

גם ליוצאי אתיופיה קשה. לגבי העולים מברית המועצות וגם לעולים מאתיופיה הכלי הזה לא נגיש.

ניר בן-צבי:

הבעיה לא קיימת רק אצל המבוגרים, גם אצל הורים שהם יחסית צעירים והם בני 40 פלוס, או אפילו אחים שמחפשים מקום לדבר עם מישהו. יתכן שמסגרת פונה לצרכי הקהילה אינטרנטית מתאימה להם יותר מאשר קבוצת תמיכה שקשה להגיע אליה.

אברהם מיכאלי:

אני מבקש להוסיף משהו לפני סיכום החלטות הוועדה. מאחר והסוגיה הזאת כמו שהיא צפה היום, יש דברים שהמדינה כבר עשתה כמו בתחום תאונות דרכים שיש חקיקה. אני שואל את אנשי המקצוע שכאן האם נראה לכם שהחקיקה בתחום הזה ובהתחשב ברגישות תתאים?

שירלי אברמי:

מונחת על שולחנו של שר הרווחה הצעה לסיוע לנפגעי התאבדות שדומה לסיוע הקיים בתחומים אחרים, וכבר דנים בחקיקה.

אברהם מיכאלי:

זה אחד הנושאים שאני מציע. הסיוע האחרון שהממשלה החליטה בעניין של רצח, אולי יש מקום להכליל את השארים.

שירלי אברמי:

זה החלטת הממשלה מהשבוע.

היו"ר ליה שמטוב:

החלטות הוועדה.

הוועדה פונה למשרד הרווחה בבקשה ליישם את החלטות וועדת מומחים אשר המליצה מתן סיוע למשפחות מתאבדים בדומה לסיוע הניתן למשפחות נפגעי תאונות דרכים ומשפחות נפגעי עבירה.

דפנה מושיוב:

אפשר לבקש שיהיה דגש על משפחות עולים. כלומר שיהיה סל ייחודי לעולים.

היו"ר ליה שמטוב:

בהחלט וזה מקובל, אנחנו מדברים כאן על עולים.

הוועדה מברכת על הקמת הוועדה הבינמשרדית למניעת התאבדויות ומבקשת לחזק את הטיפול במשפחות מתאבדים, גם משפחות עולים נמצאות במסגרת הזו.

דפנה מושיוב:

אולי כאן המקום לבקש תת וועדה. אין תת וועדה שמתייחסת לנושא של העולים.

קריאה:

המכלול של הוועדה מתייחס, אז למה צריך?

ועדת העלייה, הקליטה והתפוצות
24.11.2009

דפנה מושיוב:

במכלול זה הולך לאיבוד.

היו"ר ליה שמטוב:

הוועדה קוראת למשרד הבריאות להקצות תקציבים גם למחקר רפואי בנושא תופעת ההתאבדויות כחלק ממאמצי המניעה.

הוועדה מבקשת ממשרד החינוך לבחון פרויקטים של טיפול קבוצתי של ילדים ונוער בדומה לפרויקט קייטנות של יתומי צבא ההגנה לישראל.

הוועדה קוראת שנית למשרד הקליטה ומבקשת להקצות סכום של 500,000 שקל להמשך הפעלת הקו ברוסית בעמותת ער"ן וגם לחדש את הקו באמהרית.

תודה רבה.

הישיבה ננעלה בשעה 11:00